

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

ESTLAND – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2020

I. SAMMANFATTNING

Situationen i Estland vad gäller de mänskliga rättigheterna är god. Grundläggande rättigheter fastslås i konstitutionen. Demokratiska värderingar respekteras, de demokratiska institutionerna är väletablerade och rättsväsendet är oberoende och välfungerande.

Yttrandefriheten är stark och landet är världsledande vad gäller frihet på internet. De senaste åren har frågan om medias oberoende uppmärksammats efter att regeringsföreträdare kritiserat media och journalister upplevt sig vara utsatta för påtryckningar från redaktörer att idka själv censur. EU:s direktiv för visselblåsarskydd har inte överförts till nationell lag.

Civilsamhällets utrymme att verka är stort. Rätten att tillhöra en fackförening skyddas av konstitutionen. Fackföreningar kan verka utan större inskränkningar, men är generellt sett svaga. Endast sju till åtta procent av arbetskraften är ansluten till någon fackförening.

Regeringen verkar för att minska antalet statslösa personer. Statslösa, samt delar av den rysktalande minoriteten, är överrepresenterade bland arbetslösa, låginkomsttagare och i fängelser och anser sig i högre utsträckning vara utsatta för diskriminering. Integrationsprogram pågår för att förbättra situationen för den rysktalande minoriteten.

Utmaningar förekommer när det gäller situationen för hbtqi-personer, bland annat i form av diskriminering och särbehandling samt bristande tillgång till samhällsservice. Lagen om registrerat partnerskap har inte fått fullt genomslag.

Estland har EU:s mest könssegregerade arbetsmarknad. Andra utmaningar på arbetsmarknaden gäller kvinnors lägre arbetskraftsdeltagande, de stora löneskillnaderna mellan kvinnor och män och den otillräckliga tillgången till offentligt subventionerade tjänster för personer med funktionsnedsättning. 2020 beslutades att en månad av föräldraledigheten viks endast för pappor.

Det råder bred enighet i parlamentet kring en restriktiv hållning till flyktingar och övriga migranter. Estland stoppade 2019 sitt deltagande i internationella vidarebosättningsprogram för asylsökande. FN-organ har uttryckt kritik mot förhållandena på landets mottagningscentra, inklusive att man tillåter internering av barn under asylprocessen.

Under sin tid i regeringen 2019-2021 bidrog det högerpopulistiska partiet EKRE till en polarisering av det offentliga samtalet, till exempel på det migrationspolitiska området och vad gäller rättighets- och värderingsfrågor. Partiets reella inflytande över politiska reformer och i lagstiftningsarbetet var dock relativt begränsat.

Under coronapandemin 2020 frångicks reglerna i den lagstiftande processen bitvis för att fatta snabba beslut, men enligt Justitiekanslern skedde inte hanteringen på ett författningsvidrigt sätt. Rättsväsendets funktion och oberoende påverkades inte negativt av pandemihanteringen. Periodvis infördes begränsningar i mötesfriheten som ett led i hanteringen av pandemin.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Lokala, regionala och nationella domstolar är självständiga i förhållande till den exekutiva makten. Domare måste vara estniska medborgare och de utses på livstid. Offentliga handlingar är i stor utsträckning tillgängliga för allmänheten under en form av offentlighetsprincip.

Justitiekanslern tillsätts av parlamentet på förslag av presidenten. Positionen är oberoende och övervakar att landets lagar och regler överensstämmer med konstitutionen och att de mänskliga rättigheterna och friheterna respekteras. Justitiekanslern är den nationella institutionen för mänskliga rättigheter och fyller även funktionen som barnombudsman. Estland har en särskild ombudsman för jämställdhet och likabehandling som främst arbetar med information om diskrimineringslagen och likabehandlingslagen, samt som rådgivande instans (inte juridiskt) för privatpersoner och statliga institutioner. På *World Justice Project* rättsstatsindex 2020 placerar sig Estland på plats 17 av 128 länder.

Lagstiftning saknas för att reglera lobbyverksamhet och EU:s direktiv för visseblåsarskydd har inte överförts till nationell lag. 2020 låg Estland på plats 17 av 180 länder i *Transparency International's* index för upplevd korruption.

Under det senaste året har fall av jäv i politiska institutioner, samt oegentligheter i bidrag till politiska partier (däribland regeringspartierna Centerpartiet och EKRE) och offentlig upphandling uppmärksammats.

I regeringens hantering av coronapandemin frångicks reglerna i den lagstiftande processen bitvis för att kunna fatta snabba beslut. Justitiekanslern bedömer att regeringens hantering inte skedde på ett författningsvidrigt sätt och att rättsväsendets funktion och oberoende inte påverkades negativt av pandemihanteringen. Enligt en undersökning från estniska institutet för mänskliga rättigheter 2020 stödde en klar majoritet av befolkningen regeringens agerande under pandemin, medan drygt var tionde ansåg att deras mänskliga rättigheter inte tillgodosetts i hanteringen.

Rättssäkerhet

Rättssäkerheten är god. Estland rankas bland de tre bästa EU-länderna vad gäller effektiviteten i rättsväsendet enligt EU:s resultattavla för rättsskipning i EU 2020. IT-system som används i rättsväsendet och bidrar till effektivitet och tillgänglighet bedöms vara bland de mest avancerade och utvecklade enligt EU-kommissionens rättsstatsrapport 2020.

Justitiekanslern har inte funnit några bevis för att tillgång till rättslig prövning skulle ha begränsats eller undantag införts för säkerställandet av rättvis rättegång under det pandemipräglade året 2020. Fler digitala lösningar och skriftliga förfaranden har använts och i vissa fall har domstolsförhandlingar fått skjutas upp.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Det finns inga uppgifter om att straffrihet förekommer. De estniska domstolarna kan döma i mål gällande internationella brott begångna i utlandet om brottet är straffbart enligt internationella överenskommelser som Estland har anslutit sig till.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Estland är en väl fungerande demokrati med flerpartisystem. *Freedom House* bedömde 2020 att demokratiska institutioner är starka och att politiska och medborgerliga rättigheter respekteras i stor utsträckning.

Oppositionen har reella möjligheter att agera och bedriva påverkansarbete.

De allmänna valen regleras i en särskild vallag. Parlamentet utses genom allmänna val vart fjärde år. I parlamentsvalet 2019 var valdeltagandet 63,6 procent. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas (OSSE) kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) bedömde att valet genomfördes professionellt och effektivt men att bland annat internetröstning kan förbättras och nationella minoriteters deltagande öka.

Presidenten väljs av parlamentet för en femårsperiod och saknar exekutiv makt. I de fall då parlamentet inte lyckas utse en president går processen till ett valkollegium som innefattar parlamentets ledamöter och lokala representanter. Premiärministern föreslås av presidenten men godkänns av parlamentet. Premiärministern utser övriga ministrar i regeringen.

Estniska medborgare över 18 år har rösträtt i alla val och folkomröstningar. Däremot har fängslade personer inte rätt att rösta och

inte heller personer som satts under förmyndarskap genom domstolsbeslut. Omkring sex procent av befolkningen är statslös och får därmed inte rösta i nationella val. EU-medborgare med uppehållstillstånd har rätt att rösta i lokalval och EU-val. Utländska medborgare från annat land än EU med uppehållstillstånd har rätt att rösta i lokalval. Många vallokaler har inte garanterat tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Medborgarskap i Estland eller annat EU-land krävs för att bilda eller vara medlem i politiska partier. Kandidater till parlamentet måste på valdagen vara 21 år fyllda och estniska medborgare. EU-medborgare med uppehållstillstånd har rätt att kandidera i lokal- och EU-val. Medborgare från annat land med uppehållstillstånd har inte rätt att kandidera i val.

Parlamentsledamöter kan använda interpellationer vid parlamentets plenarsammanträden, skriftliga frågor om individuella ärenden och regelbundna frågetillfällen till ministrar för att granska den verkställande makten. Parlamentskommittéer kan även påbörja överläggningar om frågor av särskild nationell betydelse eller skapa en granskningskommitté för att fördjupat granska ett område eller ärende. Parlamentet kan lägga fram misstroendeförklaringar mot en regeringsmedlem eller mot regeringen i sin helhet.

Estlands president är sedan 2016 Kersti Kaljulaid. Kvinnor är dock underrepresenterade i parlament, regering och representation till Europaparlamentet. I parlamentet var 29 av 101 ledamöter kvinnor 2020. Även i lokala församlingar var andelen kvinnor under 30 procent.

Justitiekanslern bedömde att den lagstiftande processen under 2020 ibland frångick lagstadgade krav då snabba beslut bedömdes nödvändiga i pandemihanteringen. Bland annat hanns inte konsultationer, särskilt med civilsamhället, djupgående analyser och konsekvensstudier med i den utsträckning som krävs. Samtidigt konstaterade Justitiekanslern att det inte presenterats några bevis på att statens företrädare agerat mot författningen.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett stort antal enskilda civilsamhällesorganisationer och dessa kan verka fritt.

Ett statligt stöd till civilsamhällets organisationer finns liksom en strategi för civilsamhällets utveckling. Stödet till civilsamhällsorganisationer, som finansieras av en spelskatt och handläggs av socialministeriet, ändrades på initiativ av regeringspartiet EKRE under 2020. Flera organisationer som arbetade med rättighetsfrågor, framför allt relaterade till hbtqi-personers lika rättigheter, riskerade som konsekvens att bli utan utlovade pengar. Efter protester från berörda organisationer betalade ministeriet ut detta stöd från en annan budgetpost.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Estnisk lag förbjuder tortyr, inhuman och nedvärderande behandling eller bestraffning.

Såväl justitieministeriet som Justitiekanslern genomför regelbundna inspektioner av förhållandena i fängelser och andra statliga institutioner. 2020 rapporterade Justitiekanslern att förhållandena vid tre öppna anstalter inte var tillfredsställande. Bland annat framhölls att internerade förvägrades tillgång till internet och att kroppsvisitering genomfördes vid varje återkomst till anstalten. Ett antal häkten runt om i landet kritiserades också för undermåliga levnadsförhållanden. Förekomsten av hiv/aids på fängelser är hög men avtagande och omfattande testning, behandling och uppföljning av smittsamma sjukdomar görs inom fängelsesystemet. Andelen statslösa på fängelser är högre än i samhället i stort.

Interner är enligt lag skyldiga att utföra arbete eller studier vid anstalterna. Grundskole- och gymnasieutbildning erbjuds, samt i vissa fall även yrkesutbildning. Språkstudier, bland annat inför medborgarskapsprov, prioriteras. Interner erbjuds även rehabiliteringsprogram med juridisk hjälp, psykologstöd och finansiellt stöd samt särskilda kurser i social träning.

I genomsnitt uppgår häktningstiden till en månad. Långa häktningstider innan domstolsförhandling och dom förekommer.

Prostitution är tillåtet, men strafflagen förbjuder koppleri, tvång till prostitution samt köp av sexuella tjänster från minderårig eller från någon som är ett offer för människohandel. Estland gör betydande insatser för att motarbeta människohandel samt bistå människor som fallit offer för detta. Det finns ett fungerande nätverk av statliga aktörer samt organisationer för arbetet som bidrar med ett antal tjänster och stöd. Estland är ett transit- och destinationsland för kvinnor och flickor främst från östliga grannländer som utsätts för människohandel för sexuella ändamål. Även estniska kvinnor och flickor utnyttjas för sexuella ändamål inom Estland och i andra europeiska länder.

Dödsstraff

Dödsstraff är avskaffat i både freds- och krigstid sedan 1998. Det sista dödsstraffet verkställdes 1991.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konstitutionen förbjuder godtyckliga arresteringar. I lagstiftningen finns procedurer för frihetsberövanden, häktningstider och rättshjälp reglerade. En person kan vara frihetsberövad i upp till två dygn utan att vara åtalad, därefter krävs domstolsbeslut. En person kan hållas häktad upp till sex månader genom domstolsbeslut, men i särskilt svåra fall kan undantag göras på upp till ett år.

För telefonavlyssning krävs domstolsbeslut. Olagligt erhållen information är oanvändbar i rätten.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Allmän åsikts-, yttrande- och tryckfrihet säkerställs i konstitutionen. Censur är förbjudet. I Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för 2020 listades Estland på fjortonde plats av 180 länder, ner från elfte plats 2019. De senaste åren har medias oberoende varit föremål för omfattande debatt. Ett antal journalister valde att lämna tidningen *Postimees* i slutet av 2019 efter att de upplevt sig tvingade av sina redaktörer att idka självcensur i bevakningen av EKRE. Det har även förekommit verbala

attacker från EKRE-politiker mot journalister verksamma vid den statliga radio- och tv-kanalen ERR. Det finns en betydande ägarkoncentration i lokal media.

Säkerhetspolitiskt betingade inskränkningar i yttrandefriheten i form av nedstängningar av vissa ryskfinansierade medier och åtgärder mot rysk propaganda har förekommit.

Freedom House bedömde 2019 att Estland var världsledande gällande frihet på internet med mycket få begränsningar eller störningar av tillgången till internet. Internet användes enligt Världsbanken av 90 procent av befolkningen 2019, jämfört med EU-genomsnittet på 85 procent.

Hatiska eller hotfulla uttalanden och uppvigling till hat är inte kriminaliserat i lag trots gällande EU-direktiv på området. EU-kommissionen inledde 2020 ett överträdelseförfarande mot Estland på grund av detta. Om hot eller hat lett till faktisk skada för den drabbade kan detta lagföras under annan kategori i brottsbalken. Den politiska viljan att införa lag mot hatiska eller hotfulla uttalanden är svag med hänvisning till risken att yttrandefriheten skulle kunna begränsas.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfriheten är garanterad i författningen och efterlevnaden är god. Undantag görs för en del högre statstjänstemän, till exempel domare, som är förhindrade från att vara medlemmar i politiska partier med hänvisning till risk för korrupcion.

Regeringen har rätt att förhindra demonstrationer som hotar nationens säkerhet eller stör allmän ordning. Under 2020 infördes periodvis begränsningar i mötesfriheten som ett led i hanteringen av coronapandemin. Vid ett antal tillfällen har personer som brutit mot mötesrestriktioner under pandemin bötfällts.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen fastslår individens frihet att utöva sin religion och förbjuder hets, våld eller diskriminering mot personer och grupper på grund av religion. Konstitutionen fastslår också att ingen statskyrka finns.

Enligt *Freedom House* respekteras religionsfrihet i lag och i praktiken. Organisationen *Estonian Human Rights Center* (EHRC) efterlyser lagändringar i sektoriella lagar för att uttryckligen förbjuda diskriminering på grund av religion inom alla områden. Sådan explicit lagstiftning finns hittills endast på det arbetsrättsliga området.

I den senaste folkräkningen från 2011 uppgav drygt 30 procent av befolkningen sig vara troende. Runt 13 procent av befolkningen sade sig tillhöra den estniska evangelisk-lutherska kyrkan och ungefär lika många den estniska ortodoxa kyrkan. De som uppgav sig vara muslimer utgjorde 0,1 procent av befolkningen. Enligt den estniska statistikmyndigheten uppgår den judiska befolkningen i Estland 2020 till ungefär 2 000 personer.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Estland har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner. Arbetslagen förbjuder diskriminering i arbetslivet på grund av kön, ras, ålder, nationalitet, språkkunskaper, funktionsnedsättning, sexuell läggning, familjeförhållanden, sociala förhållanden, medlemskap i fackförening, politisk åsikt, religion eller liknande.

Strejkrätt finns, men omfattar inte offentligt anställda. Tvångsarbete är förbjudet. Rätten att tillhöra en fackförening garanteras såväl av konstitutionen som av lagen om fackföreningar. Fackföreningar kan verka utan större inskränkningar, men är generellt sett svaga. Endast sju till åtta procent av arbetskraften är ansluten till fackföreningar, och ungefär 20 procent omfattas av kollektivavtal. Enligt *Estonian Trade Union Confederation* förekommer det att arbetsgivare ser negativt på att anställda ansluter sig till fackföreningar, framför allt i den privata sektorn.

Estland återfinns i kategori två som indikerar förekomst av återkommande kränkningar av fackliga rättigheter, i det globala rättighetsindexet 2020 från *International Trade Union Confederation* (ITUC).

Kvinnor och män har enligt lag rätt till lika lön för lika arbete. Trots detta har Estland EU:s mest könssegregerade arbetsmarknad och bland Europas största lönegap mellan män och kvinnor på 17 procent. Kvinnor är underrepresenterade på högre poster inom såväl den offentliga som den privata sektorn.

Mödrar har rätt till 140 dagars fullbetald ledighet före eller efter barns födelse. Därefter kan ytterligare 435 dagars betald föräldraledighet tas av en av föräldrarna i taget fram till att barnet fyller tre år. Fäder har rätt till tio dagars betald ledighet i samband med förlossning. 2020 beslutades att en månad av föräldraledigheten ska vikas endast för pappor. Problem med balansen mellan arbets- och familjelivet utgör den största grunden för klagomål och frågor till ombudsmannen. Män söker i ökad utsträckning rådgivning hos Jämställdhetsombudsmannen angående möjligheter att ta ut föräldraledighet utan att utsättas för diskriminering från arbetsgivare.

Enligt lag ska vissa allmännyttiga yrkesgrupper, i synnerhet offentligt anställda, ha en viss miniminivå av kunskaper i estniska. Inom den lokala förvaltningen är det tillåtet att använda minoritetsspråk, i praktiken ryska, som arbetsspråk om mer än 50 procent av lokalbefolkningen har det som modersmål.

Den ryskspråkiga minoriteten som utgör en fjärdedel av befolkningen är underrepresenterad hos statliga arbetsgivare och utgör endast 2,4 procent av personalen på ministerier.

Minimiåldern för ordinarie anställningar är 18 år. För barn från 15 till och med 17 år krävs minst en förälders tillåtelse. Barn mellan 13 och 15 år tillåts i vissa fall att lönearbeta, om förälders tillstånd givits och en särskild handledare utsetts på arbetsplatsen.

Arbetslösheten var 6,8 procent 2020 i hela landet; högst var arbetslösheten i den nordöstra delen av landet och bland rysktalande.

Estland har ett nationellt ramverk för att främja företags sociala och miljömässiga ansvar, CSR, och regeringen har en årlig företagsutmärkelse för CSR-arbete. Den icke-vinstdrivande organisationen *Responsible*

Business Forum Estonia främjar CSR i det estniska samhället genom att verka inom kompetensbyggande och kommunikation om CSR.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Regeringen verkar för att förbättra folkhälsan och därigenom förlänga den förväntade livslängden. Medellivslängden är 82 år för kvinnor och 74 år för män. Mödra- och barnadödligheten är låg i samband med födsel.

Rätten till abort är garanterad och tillgänglig fritt till och med graviditetens tolfte vecka. Abort tillåts fram till 22 veckors graviditet om medicinska skäl föreligger, det vill säga risk för kvinnans liv eller svåra missbildningar hos fostret.

Spridningen av hiv har minskat betydligt de senaste två åren enligt socialministeriet även om andelen nysmittade med hiv fortsatt är bland de högsta i EU. Insatser för att minska spridningen har, under senare år, fokuserat på utbyggnad av tjänster för risk- och skadereducering (sprututbyte, samtalsterapi, tester, skyddsutrustning och metadon). Genom aktiva polisinsatser har tidigare tillgång till fentanyl och heroin närapå strypts, vilket bidragit till minskad sprutanvändning och därmed minskad spridning av hiv. Antalet nyupptäckta fall av tuberkulos fortsätter att minska, till fem fall 2020.

Rätten till utbildning

Den grundläggande utbildningen är obligatorisk i nio år samt kostnadsfri. Även gymnasieutbildning är avgiftsfri. Även barn till utländska medborgare och statslösa personer omfattas av rätten till avgiftsfri utbildning.

Under pandemin har undervisning i såväl grundskola som gymnasium och högskolor tidvis skett helt eller delvis på distans. Avgångsklasser och lågstadielklasser har tillåtits återgå till undervisning i skolan tidigare än andra klasser när restriktionerna lättats.

Undervisning bedrivs på estniska, ryska eller engelska. Enligt skollagen ska minst 60 procent av undervisningen i gymnasieskolor som följer den nationella skolplanen ske på estniska. Ökningen av undervisning på estniska i ryskspråkiga skolor sker stegvis.

Könsfördelningen bland högutbildade är ungefär 60 procent kvinnor och 40 procent män. Ungefär två tredjedelar av de som tar examen årligen är kvinnor. Läs- och skrivkunnigheten är 99,8 procent.

Sex- och samlevnadsundervisning ingår i läroplanen för grundskolan och i läroplanen för gymnasieskolan.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Inkomstskillnaderna är stora, särskilt mellan stad och landsbygd och i synnerhet mellan huvudstaden Tallinn och övriga landet. Enligt den estniska statistikmyndigheten beräknades 2,3 procent av befolkningen leva i absolut fattigdom 2019 och drygt 20 procent i risk för fattigdom. Av personer över 65 år levde drygt 40 procent i risk för fattigdom 2019. Statslösa personer var särskilt utsatta för fattigdom.

Estland intar plats 30 av 189 på UNDP:s index för mänsklig utveckling 2018.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Kvinnor och män har enligt konstitutionen samma rättigheter och friheter. Lagar som främjar jämställdhet och förhindrar diskriminering på grund av kön finns. En jämställdhetsombudsman övervakar efterlevnaden av lagen om jämställdhet och lagen om likabehandling. Nätverket för lika behandling, *Võrdse kohtlemise võrgustik*, anser att lagstiftningen inte efterlevs i tillfredsställande grad.

Lagstiftningen förbjuder våld i nära relationer, könsstympning, tvångsäktenskap och våldtäkt, inkluderat inom äktenskapet. Sexuella trakasserier är också förbjudna enligt lag.

Anmälningar om våld i nära relationer minskade något under 2020. Estnisk lag har tre olika brott relaterade till sexuellt tvång: våldtäkt, sexuell akt mot någons vilja samt tvingande övertalning till sexuell akt. Organisationen *Feministeerium* anser att indelningen leder till en mer frekvent användning av de mindre allvarliga brottsrubriceringarna vilket leder till lägre straff. Dessutom påverkas bedömningen av brottet våld i

nära relationer om det förekommit våld samt om offret haft möjlighet att försvara sig, vilket går emot Istanbulkonventionen om våld mot kvinnor och våld i hemmet. Straffet för våldtäkt är fängelse upp till 15 år.

Kvinnor var offer i 81 procent av alla polisanmälda fall om våld i nära relationer 2020. Enligt en EU-studie från 2014 hade var femte kvinna över 15 år upplevt fysiskt eller sexuellt våld från en partner.

Framsteg har gjorts i arbetet för att motverka våld i nära relationer, särskilt avseende hjälp till offer. Samtidigt anser företrädare för kvinnorrättsorganisationer att bevisbördan för offer är för stor och att domar är svaga i fall som rör sexuella trakasserier.

Europeiska institutet för jämställdhet (EIGE) rankade Estland på artonde plats 2020 vad gäller jämställdhet. Lägst poäng fick Estland vad gäller könsfördelningen på maktpositioner, då kvinnor var underrepresenterade i alla styrelser och politiska beslutsfattande organ som mättes. Kvinnor utgjorde nio procent av styrelsemedlemmar i de största företagen och strax under 30 procent i parlament och lokala beslutsfattande organ.

Barnets rättigheter

Barnets rättigheter skyddas genom konstitutionen, lagen om skydd av barn och övriga lagar såsom arbetsrättslagen, skolförordningen, föräldrabalken samt sociallagen. Lagarna överensstämmer med landets internationella åtaganden om barnets rättigheter. Justitiekanslern är vid sidan av andra uppdrag även barnombudsman.

2019 levde 2,5 procent av barnen i absolut fattigdom och 15 procent i risk för att hamna i fattigdom enligt den estniska statistikmyndigheten.

Straffbarhetsåldern är 14 år. Ungdomar under 18 år kan inte dömas till längre fängelsestraff än tio år och de åläggs att studera under strafftiden. Sedan 2018 ska fängelsestraff för unga endast utdömas om inget annat sätt finns att stoppa återfall i brott. Barn och ungdomar på statliga institutioner hålls åtskilda från vuxna. Barn under 18 år utgör 0,2 procent av de intagna i fängelserna.

Rätten att ingå äktenskap gäller från 18 års ålder. Domstolar kan tillåta äktenskap redan från 15 års ålder, vilket är lägst i EU. Endast enstaka fall av barnäktenskap har noterats de senaste åren.

Barn och ungdomar som ännu inte är myndiga behöver föräldrars godkännande för att söka vård inom psykiatri. Förfarandet har kritiserats av organisationen *Estonian Human Rights Center*.

Det är förbjudet att inneha, producera, distribuera eller förevisa barnpornografi. Fysiskt och psykiskt våld gentemot barn är förbjudet enligt lag. Enligt EU-kommissionen har 32 procent av estniska ungdomar mellan 16 och 18 år utsatts för våld samt en av tio för sexuella övergrepp.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Nationella minoriteters rättigheter garanteras i författningen. Officiellt språk är estniska. På platser där över hälften av befolkningen primärt använder ett minoritetsspråk har medborgare rätt att kommunicera och förvänta sig svar från statliga och lokala myndigheter på det språket.

Den största minoritetsgruppen är etniska ryssar som utgör omkring 25 procent av befolkningen. Etniska ryssar med estniskt medborgarskap innehar samma lagstadgade rättigheter som etniska ester men anger att de ofta upplever sig diskriminerade, bland annat på arbetsmarknaden. Områden med ett stort antal invånare med ryska som modersmål har generellt sett högre arbetslöshet och lägre levnadsstandard än övriga områden.

År 2020 var 68 500 personer statslösa i Estland. En majoritet av dem är etniska ryssar som förlorade sitt medborgarskap i samband med att Estland återfick sin självständighet 1991. Alla barn som föds i landet med en estnisk förälder, eller till okända eller statslösa föräldrar, får automatiskt estniskt medborgarskap och antalet statslösa minskar årligen.

Dubbelt medborgarskap är inte tillåtet för personer över 18 år annat än tillfälligt eller i undantagsfall. Estland är ett av tre länder i EU som inte undertecknat FN:s två konventioner om statslöshet. UNHCR bedömer

att statslösa i Estland åtnjuter fler rättigheter än vad som stipuleras i konventionerna.

Kampanjer för att uppmuntra statslösa att ansöka om medborgarskap genomförs löpande. Medborgarskapsprovet ställer krav på grundläggande kunskaper om grundlagen, medborgarskapslagen och i det estniska språket. Individer över 65 år, samt vissa andra, är undantagna från det skriftliga provet. Staten ersätter kostnader för språkstudier i estniska efter godkänt språkprov och tillhandahåller kostnadsfria kurser om konstitutionen och medborgarskapslagen. Andra insatser för att öka den socioekonomiska och politiska integrationen har fokuserat på att minska skillnader i arbetslöshet mellan de olika etniska och språkliga grupperna.

Runt 1 250 romer bodde 2019 i Estland och ett fåtal mindre organisationer arbetar för att främja romska personers lika rättigheter. Enligt EU-kommissionens uppföljningsrapporter för genomförande av integrationsstrategier för romer, upplever vissa romer diskriminering och att fördomar påverkar deras möjligheter att delta i samhällslivet, men officiell statistik saknas vad gäller anmälningar om diskriminering av romer.

Enstaka fall av antisemitism har rapporterats under senare år gentemot medlemmar av det judiska samfundet, exempelvis trakasserier av en rabbin och skadegörelse på judiska gravar.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Diskriminering baserad på sexuell läggning och könsidentitet är uttryckligen förbjudet inom arbetslivet, men ingår inte som grund för diskriminering i övrig diskrimineringslagstiftning. *ILGA-Europe* rankade Estland på plats 21 av 49 i Europa för hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter 2020

Sedan 2016 är det tillåtet för samkönade par att ingå registrerat partnerskap. Följdändringar i sekundärlagar har däremot inte genomförts för att lagen om partnerskap ska kunna genomföras fullt ut. Adoptionsrättigheterna för samkönade par är begränsade. För närvarande får endast hbtqi-personer i ensamhushåll adoptera eller insemineras. Adoption av en partners biologiska barn är tillåtet. Enligt de

organisationer som ingår i Nätverket för lika behandling upplever samkönade par och deras familjer fortsatt svårigheter och diskriminering i tillgång till samhällstjänster.

Det är inte möjligt att ingå samkönade äktenskap i Estland, men äktenskap som ingåtts utomlands erkänns och ses som grund för uppehållstillstånd om den ena partnern kommer från ett annat land.

Ändring av juridiskt kön och namn är tillåtet. Organisationen *Estonian LGBTI Association* anser att processen för att kunna genomgå könskorrigering är otydlig och att lagen borde ändras så att behandling baseras på individens självbestämmande snarare än medicinska bedömningar.

Antalet attacker och hatiska uttalanden riktade mot hbtqi-personer ökade enligt flera civilsamhällesorganisationer efter att partiet EKRE tagit plats i regeringen 2019. Partiets företrädare har ett flertal gånger uttalat sig nedsättande och intolerant mot hbtqi-personer i nationell media. I koalitionsöverenskommelsen med övriga regeringspartier skrev EKRE att de skulle verka för en ändring i konstitutionen för att definiera äktenskapet som en union mellan man och kvinna. De har även fysiskt hindrat eller saboterat manifestationer till stöd för hbtqi-personers lika rättigheter.

Senast *Baltic Pride* i Tallinn arrangerades var 2017. *Baltic Pride*-festivalen roterar mellan de tre baltiska länderna, men ställdes in 2020 på grund av coronapandemin.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Det råder bred enighet i parlamentet kring en restriktiv hållning till flyktingar och övriga migranter, vilket också återspeglas i regeringens politik. Under 2020 sökte 47 personer asyl, vilket är en halvering av tidigare års ansökningar, och 26 beviljades flyktingstatus. Den årliga invandringskvoten för personer från andra länder än EU och vissa andra länder som USA och Japan, var drygt 1300 personer 2020.

Då EKRE tog plats i regeringen 2019 stoppade Estland sitt deltagande i internationella vidarebosättningsprogram för personer i behov av skydd, genom såväl FN:s flyktingorgan (UNHCR) som EU.

Asyl beviljas som regel högst i tre år varpå beslutet måste omprövas.

Regeringen har utarbetat regelverk för att ge skydd åt och för att stödja integrationen av personer som beviljats flyktingstatus. UNHCR bedömer mottagandesystemet och landets integrationspolicy som välfungerande och i linje med UNHCR:s direktiv, samtidigt som organisationen uttryckt kritik på andra områden.

Det finns två mottagningscentrum och en förvaringsanstalt för asylsökande. FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (CESCR) har uttryckt oro över levnadsförhållandena i mottagningscentrumen, liksom för bristen på bostäder tillgängliga för asylsökande, vilket har lett till att vissa har blivit kvar i mottagningscentren även efter beviljad flyktingstatus. UNHCR har uppmanat Estland att ändra lagen som idag tillåter internering av barn på mottagningscenter under asylprocessen.

Personer som söker asyl i Estland kan dömas till böter om de tagit sig över gränsen olagligt. Gränspolisen har möjlighet att hålla asylsökande utan rättlig prövning i 48 timmar, och upp till två månader efter beslut i domstol. Gränspolisen hanterar och beslutar i asyl- och viseringsärenden vilka kan överklagas i rättsinstans. Civilsamhällesorganisationer och advokatbyråer kan tillhandahålla juridiskt och socialt stöd till asylsökande men UNHCR och EHRC menar att stödet inte alltid är tillfredsställande eller tillgängligt. UNHCR anser att gränspolisen som hanterar asylärenden saknar tillräcklig kunskap och tillfredställande arbetssätt för att kunna möta asylsökande som befinner sig i särskilt utsatta situationer, exempelvis på grund av funktionsnedsättning eller sexuell läggning.

UNHCR och EHRC har uttryckt oro över att EHRC inte tillåts bedriva oberoende övervakning av flyktingmottagandet vid gränsövergångar och att tillgången till rättslig hjälp vid vissa gränsövergångar är begränsad. Civilsamhällesorganisationer som arbetar med asylsökande rapporterar att

det förekommer att personer som anlant vid gränsen för att söka asyl övertalas att återvända eller åka vidare.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen förbjuder diskriminering av personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning vad gäller arbete, utbildning, tillgång till hälso- och sjukvård, och transport. Justitiekanslern utreder anmälningar om diskriminering och är sedan 1 januari 2019 övervakare och främjare av genomförandet av skyldigheter och målsättningar i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Personer med funktionsnedsättning kan utifrån behov få statligt stöd i form av finansiellt stöd, personlig assistans och information. Lagen föreskriver att byggnader uppförda eller renoverade efter 2002 ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Justitiekanslern konstaterade i sin årsrapport för 2020 bland annat att offentlig transport utgjorde ett problem för personer med funktionsnedsättning och att tolkningen av officiell information för personer med syn- eller hörselnedsättning behövde förbättras. Justitiekanslern konstaterade också att endast hälften av de byggnader som huserade kommunstyrelser eller kommunala tjänster var tillgängliga för personer med funktionsnedsättning och möjligen än fler då alla 79 kommuner inte svarade.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Estland

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Estland. Bland annat ges stöd till projekt som syftar till att främja integrationen av Estlands ryskspråkiga minoritet, med fokus på frågor som rör mediefrihet, jämställdhet och demokratiska värderingar.

Unicef, WHO och FN:s internationella migrationsorganisation (IOM) verkar genom små lokala kontor i landet.

I FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige senast Estland granskades 2016 rekommendationen till landet att minska överbeläggning och förbättra förhållanden i fängelser och andra anstalter vilket Estland accepterade. Estland ska granskas nästa gång 2021.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1991 respektive år 2004.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*, ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt år har inte undertecknats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)*, ratificerades år 1991.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*, ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*, ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2006.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)*, ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2014. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2004.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*, ratificerades år 2012

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)*, har inte undertecknats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)*, ratificerades år 1997. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1997.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)*, ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR)*, ratificerades år 1996.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, ratificerades år 1997.

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, har inte undertecknats.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen), *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, ratificerades år 2017.